

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi kannattaa visiota valtaosin, mutta näkee, että kansalaislähtöisyyttä sekä järjestökentän ja vapaan sivistystyön tuottamaa kulttuuritoimintaa, -harrastamista ja -oppimista tulisi tuoda visiossa nykyistä vahvemmin esiin. Kansalaisilla on olennainen rooli kulttuurin tekijöinä ja tuottajina, ei vain sen yleisönä.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin tekijät avainasemassa [Esitämme, että näkökulmaa laajennetaan niin, että myös kulttuurin harrastajat nähdään kulttuurin tekijöinä. Kulttuurin harrastajat ovat mitä suurimmassa

määrin kulttuurin tekijöitä: esimerkiksi suomalainen harrastajateatteri sekä kansanmusiikki ja -tanssi perustuvat vahvasti ei-ammattimaiseen kulttuurin tekemiseen. Painotamme, että myös tämä vahva elävä kulttuuriperintö tulee integroida selontekoon: jokaisella on mahdollisuus tuottaa, tehdä ja uusintaa kulttuuria harrastuksena, ei ainoastaan kokijana ja näkijänä.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi kulttuurisen sivistystyön toteuttajana haluaa korostaa yhdistys- ja vapaamuotoisen kulttuuritoiminnan tärkeyttä sekä kulttuuriharrastamisen ja kulttuurin kautta vaikuttamisen merkitystä ihmisten oman toimijuuden ja koetun kansalaispätevyyden vahvistamisessa. Matalakynnyksinen osallistuminen ja harrastaminen paikallisyhteisöissä on monille tapa harjoitella kansalaistaitoja ja ilmaista omaa toimijuutta.

Samoin nostamme kulttuurin ja taiteen muutosvoiman demokratian vahvistamisen työkaluksi. Kulttuurinen sivistystyö luo mahdollisuuksia osallistujalle osallisuuteen, hyvinvointiin ja ihmisenä kasvamiseen kulttuurin keinoin – niin kokijana, tekijä kuin oppijana. Kulttuurisella sivistystyöllä vahvistetaan omaehtoista kasvua sekä yhteisöissä toimimisen taitoja ja vaikuttamista. Tätä työtä tehdään laajasti vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja kulttuurijärjestöissä, ja sen potentiaali osallisuus- ja vaikuttamiskokemuksen vahvistamisessa sekä polarisoitumis- ja eriarvoistumiskehityksessä pysäyttämässä on tärkeää tunnistaa myös kulttuuripoliittisessa selonteossa.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Kiitämme kulttuuripoliittista selontekoa monin osin. Esitämme kuitenkin selontekoon kolmannen sektorin ja vapaan sivistystyön oppilaitosten (ml. opintokeskukset) toteuttaman kulttuuritoiminnan, -harrastamisen ja -oppimisen integroimista nykyistä selkeämmin. Tämä liittyy kaikkiin tavoitteisiin, mutta erityisesti tavoitteisiin ”Kulttuuri on muutosvoima” sekä ”Kulttuuri on jokaisenoikeus”.

Näemme tavoitteen ”Kulttuuri on muutosvoima” hyvin tärkeänä: on tärkeää tunnistaa kulttuurin ja taiteen muutosvoima demokratian vahvistamisen työkaluna. Tästä syystä vapaa sivistystyö sekä järjestöt ja yhdistykset kulttuurin vahvistajina tulisi tunnistaa selonteossa nykyistä selkeämmin. Kiitämme siitä, että sivistys sekä aineeton ja elävä kulttuuriperintö luetaan mukaan kulttuurin määritelmään.

Tavoite ”Kulttuuri on jokaisenoikeus”: kolmannen sektorin ja vapaan sivistystyön rooli tulisi tuoda vahvemmin esiin selonteossa tämän tavoitteen toteuttajana. Järjestöt ja yhdistykset sekä vapaan sivistystyön oppilaitokset tarjoavat kaikenikäisille mahdollisuuden harrastaa kulttuuria matalalla kynnyksellä, ilman korkeita osallistumismaksuja. Kansalaisen rooli on kuluttajuutta laajempi: kansalaiset ovat näin myös kulttuurin tuottajia ja kanssakokijoita. Tämä laaja toiminta kattaa eri taide- ja kulttuurialat (mm. harrastajateatteri, tanssi, soitto ja laulu, sirkus, kuvataide).

Järjestöllisen kulttuuritoiminnan, -harrastamisen ja -oppimisen merkitys on suuri niin harrastajille, kansalaisyhteiskunnalle kuin paikkakuntien elinvoimaisuudelle. Kulttuurin harrastamisella on todettu olevan hyvin merkittäviä positiivisia vaikutuksia harrastajien elämään (Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset -selvitykset 2024 ja 2022, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi). Monilla pienillä paikkakunnilla juuri järjestöjen ja paikallisten yhdistysten tarjoamat kulttuuriharrastamisen mahdollisuudet ovat ensiarvoisen tärkeitä. Järjestöjen ja niiden kanssa yhdessä opinnollista toimintaa toteuttavien opintokeskusten rooli laaja paikallisen kulttuuritoiminnan tuottajana on tunnistettava selonteossa. Tämä on keskeistä kulttuuriharrastamisen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi sekä maantieteellisesti että kohderyhmittäin.

Järjestötaustaisella kulttuuriharrastamisella ja kulttuurin kautta vaikuttamisella on merkitystä oman toimijuuden ja koetun kansalaispätevyyden vahvistamisessa. Matalan kynnyksen osallistuminen ja harrastaminen paikallisyhteisöissä on monille tapa harjoitella kansalaistaitoja ja ilmaista omaa toimijuutta.

Kulttuurin ja taiteen muutosvoima vahvistaa demokratiaa. Kulttuurista nuoriso- ja sivistystyötä tehdään laajasti vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja kulttuuri- ja nuorisojärjestöissä. Tämän työn arvo osallisuus- ja vaikuttamiskokemuksen vahvistamisessa sekä polarisoitumis- ja eriarvoistumiskehityksen pysäyttämässä on tärkeää tunnistaa myös kulttuuripoliittisessa selonteossa.

Toimenpide-ehdotuksiin ei tallentunut kaikki esitykset, ja tästä syystä kirjaamme esityksemme tähän kootusti:

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi

Kiitämme elämänlaajan osallistumisen ja kulttuurioppimisen näkökulmasta sekä tärkeistä toimenpide-ehdotuksista. Esitämme, että toimenpidekokonaisuuteen sisällytetään myös järjestöt ja vapaan sivistystyön oppilaitokset kulttuuriharrastamisen ja -oppimisen keskeisinä paikkoina. Tämä laaja toiminta saavuttaa jo nyt kaikenikäiset ympäri Suomea, ja järjestöt sekä vapaa sivistystyö tuovat nämä palvelut myös harvaan asutuille alueille. Vastaavalla tavalla opettaja- ja kouluttajakoulutus tulee laajentaa selonteossa koskemaan myös näitä nonformaalin oppimisen sektorin opettajia ja kouluttajia. Vastaavasti myös verkostomaisiin toimintamalleihin tulee ottaa järjestöt ja vapaan sivistystyön toimijat kumppaneiksi. Myös hyvinvoinnin, kansallisen resilienssin ja demokratian varmistamiseksi tehtävät medialukutaitoon ja digitaaliseen informaatiolukutaitoon liittyvät toimet ovat luontevasti osa vapaan sivistystyön ja opintokeskusten lakisääteisiä tehtäviä.

Kirjaus ”Asetetaan kulttuurialalle syrjäytymistä ehkäiseviä tavoitteita, joiden avulla yhteiskunnastamme rakentuu kaikki mukaan ottava ja kaikille turvallinen paikka elää ja tuntea itsensä yhteiskunnan yhdenvertaiseksi jäseneksi” toteutuu Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset -selvityksen (2024) mukaan erittäin hyvin järjestöjen tarjoamissa kulttuuriharrastuksissa.

Kulttuurin tekijät avainasemassa

Esitämme, että näkökulmaa laajennetaan niin, että myös kulttuurin harrastajat nähdään kulttuurin tekijöinä. Kulttuurin harrastajat ovat mitä suurimmassa määrin kulttuurin tekijöitä: esimerkiksi suomalainen harrastajateatteri sekä kansanmusiikki ja -tanssi perustuvat vahvasti ei-ammattimaiseen kulttuurin tekemiseen. Painotamme, että myös tämä vahva elävä kulttuuriperintö tulee integroida selontekoon: jokaisella on mahdollisuus tuottaa, tehdä ja uusintaa kulttuuria harrastuksena, ei ainoastaan kokijana ja näkijänä.

Yhteistyön ja osallisuuden voima

Toimenpide-ehdotukset ovat kaikki hyvin kannatettavia. Painotamme, että kaikissa kirjatuisissa toimenpiteissä kulttuurijärjestöjen ja vapaan sivistystyön roolin tulee olla tunnistettu ja merkittävä: nämä toimijatahot toteuttavat jo nyt monipuolisesti tätä toimintaa eri väestöryhmiä tavoittaen, ympäri maata.

Yhteinen linja politiikassa

Toimenpide-ehdotukset ovat kaikki kannatettavia. Painotamme, että kaikissa kirjatuisissa toimenpiteissä kulttuurijärjestöjen ja vapaan sivistystyön roolin tulee olla tunnistettu ja merkittävä: nämä toimijatahot toteuttavat jo nyt monipuolisesti tätä toimintaa eri väestöryhmiä tavoittaen, ympäri maata. Hyvinvointialueiden ja kuntien kehittämistyössä sekä yhteisten kriteerien ja mittareiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös järjestöjen sekä järjestötaustaisten vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli osallisuuden ja kulttuurihyvinvoinnin vahvistamisessa sekä yksinäisyyden ja segregaatian vähentämisessä.

Wevelsiep Anneliina
Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry